

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՍԱՐԱԿԱՐԳԻ
ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԸ

ԳՅՈՒՂՇՐԱՏ
1934
ՅԵՐԵՎԱՆ

9(47)
Ղ-14

24 JAN 2006
30 JUL 2011

ՊՐՈՒՆՏԱՐՆԵՐ ԲՈՂՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՑՆԵՔ

ԿԱՐԼ ՌՍԴԵԿ

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ
ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԸ

~~15000~~
~~15000~~

24.07.2013

2850

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
 Гос. Библиотека
 ՀՍՄՀ-Արմ.ՀՀԲ
 Կ. Ա. ՄԱՍԼԻՆԻ
 ԳՐԱԴԱՐԱՆ
 ԳՐԻՆԻՍ
 ԳՐԻՆԻՍ

Պատ. խմբագիր՝ Գ. Դզնուճի
 Քարդմ.՝ Գ. Դզնուճի
 Տեխ. խմբագիր՝ Ս. Հակոբյան
 Սրբագրիչ՝ Խ. Այվազյան
 Հանձնվել է արտադրության 1934 թ. ապրիլի 10-ին
 Ստորագրված է ապրիլի 1934 թ. ապրիլի 25-ին
 Քլավիրա № 60, տիրած 4000, պատվիր № 289
 Ձորմատ 6x10. մեկ ապ. թերթում 76300 ապ. նշ.

ՅԵՐԵՎԱՆ, ԳՅՈՒՂՆԻՐԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ, ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ 60

Ի. ՍՍԱԼԻՆ

Միջնորակային հազարակցությունների դպրոցում
1967 թվին՝ Հակոբյանի հեղափոխության հիսուներորդ
հարեդարձին կարգացված սոցիալիզմի հաղթանակի
պամուխյան դասընթացի իններորդ դասխոսություները:

Ստեղծակիցներ! *): Նախորդ դասախոսություններում մենք
կանգ առանք այն մոմենտի վրա, յերբ աշխարհը ցնցեց մեր մեծ
ուսուցչի և առաջնորդի՝ Լենինի վաղահաս մահվան լուրը, այն
մոմենտի վրա, յերբ բարեկամների ուսերի վրա բարձրացված նրա
ածյունը միլիոնավոր մասսաների միջով սահեց դեպի սյունադարը
դանլիճը, վորտեղ շատ որերի ընթացքում նա մեր մեծ յերկրի և
ամբողջ աշխարհի բանվորների և գյուղացիների ուխտագնացու-
թյան առարկա յեր դարձեւ: Դեռ հնչում եյին ողում, կարծես
գրանիտից կերտված, յերգումի այն խոսքերը, վորոնք արտասա-
նեց կուսակցության գլխավոր քարտուղար Ստալինը Մեծ Թա-
րոնում, խոսքեր այն մասին, վոր կուսակցությունը հավատարիմ
կմնա կապիտալիզմի դեմ պայքարելու լենինյան պատգամներին,
վոր նա այդ պայքարը կհասցնի իր հաղթական վախճանին՝ հեն-
վելով միջազգային պրոլետարիատի համերաշխության վրա, բան-
վորների և գյուղացիների դաշինքի վրա, ամբապնդելով պրոլե-
տարիատի գիկատտուրան, աչքի լույսի պես պահպանելով լենին-
յան շարքերի միասնությունը:

*) Սոցիալիզմի համար մղվող պայքարի շրջանում բոլոր դիմումները
կրում եյին ապրանքային տնտեսության կամ նույնիսկ նախորդ սոցիալա-
կան ֆորմացիաների հետքերը: «Товарищ» (ընկեր) կոչումն առաջացել և «то-
вар» (ապրանք) բառից, գերմանական «գլինոստ» կոչումը՝ «գեկուստն» (միա-
սին սպառել) բառից, անգլիական և ֆրանսիական «կամորադ»-ը՝ միասին ապրել
բառից: Այս բառերը սոցիալիզմի վերջնական հաղթանակի շրջանում փոխարին-
վեցին «ստեղծակից» կոչումով, որտեղից լեզուներով «կոոպերատար» — լա-

լինը Լենինի պատգամները գործադրողն եր, նա չեք ուզում և չեք կարող լինել վորևէ այլ մարդ, վորովհետև Լենինը կապիտալիզմի առաջավան և սոցիալիզմի ստեղծման ամբողջ զարաշրջանի համար ծրագիր ստեղծեց: Սակայն Լենինի պատգամները կատարելու համար, Ստալինը և մեր կուսակցութունը ինքնուրույն կերպով վորոշումներ ընդունեցին, վորոնք իրենց հանդգնությամբ հավասար են լենինյան վորոշումներին՝ ինքնուրույն կերպով զարգացրին Լենինի ուսմունքը, ինչպես Լենինը զարգացրեց Մարքսի ուսմունքը: Մորհրդային պրոլետարիատը յերկրորդ անգամ մեծագույն խանդավառության թևերի վրա բարձրացավ հոկտեմբերյան բարձունքները և ավելի ուժեղ բոցավառեց համաշխարհային հրդեհը:

Լինի քե շլինի սոցիալիզմը

Գեոեա համաշխարհային պատերազմի ժամանակ 1916 թվի աշնանը Լենինը «Պրոլետարական հեղափոխության ուղմական ծրագիրը» հոդվածում գրել է.

«Կապիտալիզմի զարգացումը վերին աստիճանի անհամաչափ և կատարվում տարբեր յերկրներում: Այլ կերպ էլ չի կարող լինել ապրանքային արտադրության ժամանակ: Այստեղից բխում է անխախտելի մի հետևություն. սոցիալիզմը չի կարող հաղթանակել միաժամանակ բոլոր յերկրներում: Նա նախապես կհաղթանակի մեկ կամ մի քանի յերկրներում, իսկ մնացածները վորոշ ժամանակ կմնան բուրժուական կամ նախարուրժուական յերկրներ: Այդ կառաջացնի վոր միայն ընդհարումներ, այլև մյուս յերկրների բուրժուազլայի ուղղակի ձգտումը ջախջախելու սոցիալիստական պետության հաղթական պրոլետարիատին: Այդ դեպքերում մեր կողմից մղվող պատերազմը որինական և արդարացի կլիներ»: (Լենին, հ. XIX, էջ 352: Ընդգծումները մերն են):

Լենինը կասկած չեք թողնում, թե ինչ և հասկանում նա մի յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի մասին խոսելիս: Նա չի հասկանում այդտեղ միայն յշխանության գրավումը պրոլետարիատի կողմից: Ապացուցելով մի յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի անհրաժեշտությունը, նա մի այլ տեղում գրել է.

«Այդ յերկրի հաղթանակած պրոլետարիատը, եկսպրոպրիացիայի յենթարկելով կապիտալիստներին և իր մոտ սոցիալիստական արտադրություն կողմակերպելով՝ կյելներ մնացած, կապիտալիստական աշխարհի դեմ, իր կողմը գրավելով մյուս յերկրների ճնշված դասակարգերը, նրանց մեջ ապրաքամություն առաջացնելով կապիտալիստները դեմ անհրաժեշտության պեպքում նույնիսկ ուղմական ուժով դուրս գալով շահագործող դասակարգերի և նրանց պետությունների դեմ: (Լենին, հ. XVIII, էջ 232—233: Ընդգծումները մերն են):»

Սոցիալիզմի հաղթանակը Լենինի համար սոցիալիստական հասարակության կազմակերպում եւ նշանակում: Վոր սոցիալիստական արտադրութեան այդ կազմակերպումը հնարավոր եւ ԽՍՀՄ-ում, վոր նրա համար անհաղթանարելի խոչնդոտ չի վոչ յերկրի կուլտուրական հետամնացութեանը, վոչ նրա մեջ գոյությունը յերկրի գերակշռումը,—այդ մասին Լենինը մեծազույն ուժով մատնանշում եւ մահվանից առաջ գրած իր վերջին հոդվածներում հայտարարելով, վոր ԽՍՀՄ-ում առկա յե «այն ամենը, ինչ ամենածեօս յեղ թավական եւ այդ կառուցման համար»:

Սակայն, չնայած Լենինի այդ վոչ յերկմիտ արտահայտութեաններին, սոցիալիզմի կառուցման հնարավորութեան հարցը կենտրոնական հարց դարձավ այն պայքարում, վորը ցնցեց կուսակցութեանը նրա մահվանից հետո: Լենինի այս գրույթի դեմ վիճում եր վոչ միայն Տրոցկին, վորը դուրս ե յեկել մենշեիզմից ե բուրժուական կուսակցութեան մեջ մտնելով, իրականում կիսամենշեիզմաց ե Ռուսաստանում պրոլետարական հեղափոխութեան հաղթանակի մեջ լոկ անցողիկ կոնյունկտուրայ յեր տեսնում, վորը կանհետանա, յեթե ուսական պրոլետարիատին չհասնի իր ողնութեամբ հաղթական արեւմտյան պրոլետարիատը: Ընդ վորում Տրոցկին յեկնում եր Ո ինտերնացիոնալի համար տիպիկ այն հայացքից, վոր նա արտահայտել եր կուսակցութեան Ո համազուգումը,—վոր պրոլետարիատի դիկտատուրան կազմակերպված պրոլետարիատի իշխանութեանն ե, վորն իրենից ներկայացնում ե ազգի մեծամասնությունը: Տրոցկու համար պրոլետարիատի դիկտատուրան մի յերկրում, ուր նա ազգաբնակչութեան մեծամասնութեան չի ներկայացնում, կարող եր—քանի վոր խոսքը նրա սեփական ուժերի մասին ե—լոկ պատմական միջադեպ հանդիսանալ: Զարմանալի վոչինչ չկա, վոր նրա կարծիքով նա չեր կարող իրեն խնդիր առաջադրել սոցիալիստական հասարակութեան կառուցումը:

Ռազեկին, վորը լուքսեմբուրգիականութեանից եր գալիս, սոցիալիզմի կառուցումը մի յերկրում թվում եր նույնքան ծիծաղելի մի իդեա, վորքան ե ցարական Ռուսաստանի մի գավառում լալ նահանգապետի կողմից իրերալիզմ մտցնելու Շչեգրինի կողմից ծաղրված իդեան: Նա յեկնում եր բանվորական շարժման ինտերնացիոնալականութեան մասին ունեցած իր սխեմատիկ պատկերացումից, մի պատկերացում, վոր նրա առանձին պետական ջոկատները չեն կարող ինքնուրույն կերպով լուծել պրոլե-

տարական հեղափոխութեան հիմնական հարցերը, վորովհետև նրանք չափազանց թույլ են միջազգային կապիտալի հետ համեմատած: Ինչպես ցարիզմը Շչեգրինի մոտ «հայտնաբերեց» ե քայքայեց իրերալիզմի պրովինցիալ ոչալը, այնպես ել անխուսափելիորեն միջազգային կապիտալը կքայքայի սոցիալիստական ոչալը ԽՍՀՄ-ում, յեթե վրա չհասնի միջազգային հեղափոխութեանը, մտածում եր Ռազեկը:

Բայց նույնիսկ Զինույնից ու կամենելը, վորոնք իրենց Լենինի կուսակառուցներ էյին համարում, թեպետ ե պայքարում էյին նրա դեմ վճռական հոկտեմբերյան որերին, չէին հասկանում, վոր մի յերկրում սոցիալիզմի կառուցման հնարավորութեանը Լենինի սրտեցիական պլանում արխիվեղյան կես ե հանդիսանում: Լենինի առանցքային իդեան նրանց թվում եր Ստալինի կողմից հնարված, ե այն պլանը, վորի հիման վրա Լենինը կառուցում եր սոցիալիզմի միջազգային հաղթանակի իր ստրատեգիան, նրանք համարում էյին հրաժարումն Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան միջազգային խնդիրներից:

Ոպրիցիան Ստալինի դեմ,—մի մարդու դեմ, վորը պարզել եր սոցիալիզմի կառուցման վորպես Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան խնդրի՝ Լենինյան գրողը, հանդես եր գալիս ամենաբաղամուտն փաստարկումներով, վորոնք մի գուցե հենց նրանից ել քողարկում էյին նրա դիրքի էյութեանը: Իրականում նա Ո ինտերնացիոնալի արձագանքն եր՝ նրա անալիտիկական սոցիալիզմը: Այս հարցն արժանի յե ձեր հատուկ ուշադրութեանը, վորովհետև այստեղ արտահայտվում ե Ստալինի ամբողջ մեծութեանը, վորպես Մարքսի ե Լենինի ժառանգի, նրա մեծութեանը, վորպես մարքսիզմ-Լենինիզմի տեսարանի ե վորպես պրոլետարական հեղափոխութեան ղեկավարի, Համի(բ)Կ-ի ամբողջ մեծութեանը՝ վորպես սոցիալիզմի հաղթանակի դեմքի:

Մինչև 1917 թ. միջազգային պրոլետարիատը դեռ ես չեր անցել ամալիջական պայքարի իշխանութեան գրավման ե սոցիալիզմի իրականացման համար: Մինչև Հոկտեմբերը պրոլետարիատի բոլոր հեղափոխական մարտերը լոկ փորձեր էյին դեմոկրատական հեղափոխութեանները փոխանցելու սոցիալիզմի համար մղվող պայքարի ուխտերի վրա, նրանք պատմականորեն ավանգարդային մարտեր էյին: Այդ փորձերը պրոլետարիատին հաղթանակի չհասցրին: Յերկրորդ ինտերնացիոնալ չկարողացավ անգամ հիշատակ պահպանել այդ հերոսական փորձերի մասին ե նրանք դարձնել

դեպի սոցիալիզմը առավել հաճախ կենդանի աղբյուրներ: Սոցիալիզմի դրոշմը II ինտերնացիոնալի առաջնորդների ձեռքին դարձավ բանվորական արխտոկրատիայի դրուժյան բարելավման, նրան բուրժուական կուլտուրայի աշխարհը մտցնելու համար մղվող պայքարը քողարկելու միջոց: Այլևս չենք խոսում այն մասին, վոր ամեն մի սրիկա, վորը ցանկանում էր ժողովրդական մասսաների մեջքի վրայով բարձրանալ դեպի կառավարական առշտակը, ոգուժ ծածանում էր մերթ «արմատական», մերթ «քրիստոնեական», մերթ «ոսֆորմիստական» սոցիալիզմի դրոշակը,—անուններ, վորոնք շատ յերկրներում մասսաներին խաբելու քողարկման միջոց դարձան:

Բայց միթե սոցիալիզմի այս հասկացողութունից շատ հեռու էին II ինտերնացիոնալի «անկեղծ», «ազնիվ» առաջնորդները, վորոնք սոցիալիզմի անունով յերգվելով՝ բանվոր դասակարգին չեյին պատրաստում պրոլետարական հեղափոխության համար: Չպատրաստելով բանվորներին հեղափոխական պայքարի համար, շտովորեցնելով նրանց Մարքսի հեղափոխական ստրատեգիային, դրանով նրանք ապացուցում էին, վոր սոցիալիզմը նրանց համար հեռավոր «ուտոպիա կղզին» է, լավագույն դեպքում՝ յերազանքի առարկա, վորը կարող է իրականացվել զարհրից հետո: Կառուցիկները, Գեդերը բարձրից էյին նայում ոսֆորմիզմի փշուրհաճավքների վրա, կարյերիստների վրա, վորոնք յերազում էյին մինիստրական պաշտոնների մասին, սակայն իրենք էլ նրանց վտակը վտակերաց էյին, վորովհետև ոեալ պայքարը սոցիալիզմի համար նույնպես խորթ էր նրանց: Ռուսական մենշևիկները փոնջում էյին յեվրոպական ոսֆորմիստների վրա, բայց իրենք էս հանդիսացան բուրժուակիայի պողից քարշ յեկողներ, նրա ավանգարդը՝ պրոլետարիատի դեմ մղվող պայքարում: Ապացուցելով, վոր Ռուսաստանի կուլտուրական հեռամնացությունը չի թույլատրում սոցիալիստական հեղափոխության հաղթանակը, վորը հնարավոր է միայն զարգացած կապիտալիզմի յերկրներում, նրանք մի բան էյին միայն ասում. ոսֆորմիստական մինիստրներ ունեցող բուրժուական հանրապետություններից հեռու չես գնա: Յերբ պատմությունը սուր կերպով զրեց սոցիալիզմի հարցն ամբողջ Յեվրոպայում, պարզվեց, վոր նույնիսկ այն յերկրների II ինտերնացիոնալի առաջնորդները, վորոնց ուսական մենշևիկները հասունացած էյին համարում սոցիալիզմի համար, հասունացած էյին միայն հակահեղափոխության համար: Գամերի, Մարսով-

Յերի, Ադլերների, Բուսերների, Շեյդեման-Կաուցկիների իսկական պատմական իմաստը մի բան էր միայն. նրանք «մարտիկներ» էյին միայն բուրժուակիայի սեղանի մնացորդների համար:

Ռուսաստանում սոցիալիզմի կառուցման անհնարինության իդեան վերջին հաշվով թագցնում էր իր մեջ մանր-բուրժուական անհավատություն դեպի սոցիալիզմն ընդհանրապես, վորպես պատմականորեն հասունացած և գործնականորեն լուծելի մի խնդրի: Տրոցկին, վորն ապացուցում էր ԽՍՀՄ-ի վրա հարձակում նախապատրաստող միջազգային իմպերիալիզմին, վոր առաջին սոցիալիստական յերկրի հաղթական պրոլետարիատը պատմության կողմից դատապարտված է ջուր ձեծելու, վոր նա անդոր է հաղթահարելու յերկրի ներսում դասակարգային թշնամուճ, ցույց տվեց իր դիրքերի էյությունը. չնայած բոլոր «ձախ» ֆրագներին, նա վոնջնով չի տարբերվում Գաների և Շեյդեմանների գիրքերից: Ինչպես և վողջ II ինտերնացիոնալը, մենշևիկ Տրոցկին կապիտալիստիայի գիմեց իմպերիալիզմի հանդեպ: Հեղափոխություններ և պատերազմների յերկրորդ շրջանի շեմքին նա ուսպորտներ կայացրեց միջազգային կապիտալիզմին՝ թո թագավորությունը դեռ ամուր է, սոցիալիզմն ուտոպիա չի:

Ոպողիցիան այն իդեայի դեմ, վորն առաջագրել էր Լենինը, դեռ էս 1902 թ. Պլեխանովի հեռ ունեցած իր գիսկուսիայի ժամանակ այն մասին, վոր պրոլետարիատը կարող է հաղթանակել անգամ՝ փոքրամասնություն կազմելով, յիթե նրան հաջողի պրոլետարական հեղափոխությունը պաշտպանել դյուղացիական պատերազմով, ոպողիցիան մի յերկրում սոցիալիզմի կառուցման հնարավորության իդեայի դեմ իրականում օվյալ պատմական ետպում հաղթական սոցիալիստական հեղափոխության նմարավորության նկատմամբ հավատի բացակայության աղյուսն էր: Յեթե, ինչպես իր ժամանակ պնդում էյին տրոցկիստները, ԽՍՀՄ-ում պրոլետարիատըն ի վիճակի չէ սոցիալիզմ կառուցելու, իսկ արևմուտքում դեռ նոր էյին ձևավորվում հեղափոխական ուժերը, ապա գրանից բղխում էր այն, վոր սոցիալիստական հեղափոխության ժամը դեռ չի հասել:

Բուլշևիկների այն մասը, վորը ԽՍՀՄ-ում սոցիալիստական շինարարության ստալինյան ծրագիրը հայտարարեց վորպես իրենից հնարված մի ուտոպիա և նույնիսկ հրաժարումն հեղափոխության միջազգային խնդրներից, իրականում հայտարարում էր, վոր կապիտալիզմը չգերազանցված մի սահման է նաև ԽՍՀՄ-ում,

իրականում առաջարկում եր հրաժարվել սոցիալիզմի կառուցումից: Ինտերնացիոնալիզմի արտաքինի ներքո նա առաջարկում եր խորհրդային պրոլետարիատին հրաժարվել իր ինտերնացիոնալ խնդրի կատարումից, այն է՝ ԽՍՀՄ-ի հաղթական սոցիալիստական շինարարությամբ անդասակարգ սոցիալիստական հասակության կառուցումով հեղափոխել միջազգային պրոլետարական հեղափոխության ծնունդը: Ոպորիցիան հրաժարվեց խորհրդային պրոլետարիատի անդրանիկութունից, վորպես սոցիալիզմի նախամարտիկ՝ առաջարկելով վոր սոցիալիզմի կառուցման դժվարին խնդիրը ձեռնարկեն «ավագ յեղբայրները»:

Իրանով իսկ ոպորիցիան հրաժարվում եր լենինյան կուսակցության ելուժյունից: Վորովհետև տարբերվելով Ո ինտերնացիոնալի բոլոր կուսակցություններից՝ բոլշևիկները կուսակցությունն ստեղծվել է Լենինի կողմից մարտերի համար հանուն սոցիալիզմի: Նա չէր մտանում սոցիալիստական խնդիրները բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխության շրջանում, վորի մեջ տեսնում եր սոցիալիզմի համար մղվող պայքարի մի ետապը միայն: Լենինի կուսակցությունը՝ միջազգային պրոլետարական հեղափոխության այդ նախամարտիկը չէր կարող հետևել նրանց, ովքեր նրա շարքերում ներկայացնում էին Ո ինտերնացիոնալի նախապաշարունակները: Կուսակցությունը գնաց Ստալինի և նրա զինակիցները հետևից, վորովհետև դնելով սոցիալիզմի կառուցման մասին Լենինի-ուսմունքի իրագործումը ԽՍՀՄ-ում, նա շարունակում եր այն գործը, վորի համար Լենինը կուսակցությունն ստեղծեց: Ստալինը դարձավ կուսակցության առաջնորդը, վորովհետև նա պայքար տարավ Լենինի գործի շարունակության համար: Իշխանությունը զբաղվելով, պաշտպանելով այն ինտերվենցիայից, ուժերը հավաքելով, պրոլետարիատը պետք է ձեռնարկեր անդասակարգ հասարակության կառուցմանը: Սոցիալիզմը՝ Մաքսի և Էնգելսի ուսույթից գիտություն դառնալով՝ Լենինի ղեկավարությամբ պրոլետարիատին պայտի հանեց իխտանություն համար: Վերցնելով իխտանությունը, ամբողջով այն սնեստապես, պրոլետարիատը Ստալինի ղեկավարությամբ ձեռնարկեց սոցիալիզմի իրագործմանը:

Ստալինը մտակեց յեվ զարգացրեց Լենինի ուսմունքը կապիտալիզմի զարգացման անհամաչափության մասին վորպես նախադրյալ մի յերկրում սոցիալիզմի կառուցման հնարավորության ուսմունքի համար: Միայն այդ արդեն բավական եր հիմնավորելու համար

Ստալինի պատմական նշանակությունը վորպես Լենինի ժառանգի Բայց Լենինի ստրատեգիական պլանի մշակմանը մատուցած իբ խոշոր ծառայությունը Ստալինը միացրեց մի ուրիշը ևս. նա պատմական մեծ մարտերում կենսագործեց, իրագործեց լենինյան ստրատեգիական պլանը: Իրանով նա վոչ միայն պրոլետարիատին մարտի հանեց Հոկտեմբերյան հեղափոխության, այսպես կոչված, ազգային խնդիրներն իրագործելու համար, այլև ստեղծեց միջազգային պրոլետարիատի սոցիալիստական ամբողջը, վորը կհնեցացնի սոցիալիզմի միջազգային հաղթանակը: Ս, դպես դարձավ Ստալինը սոցիալիզմի մեծ ճարտարապետը:

Նախքան անցնելը լենինյան պլանի կենսագործման համար մղվող այդ մարտերի նկարագրին, վորոնք ընդմիշտ Ստալինի անունը միացրին Լենինի անվան հետ, մենք պետք է, թեպետ և համառոտակի կիրպով պարզենք մեղ համար, քե ինչու Լենինի մահվանից հետո պատմության կողմից հասկապես Ստալինին վիճակվեց իբ ձեռք վերցնել յեվ բոլոր մերիկների յեվ վորպրիկների միջով առաջ տանել լենինյան նպատակը:

Հեղափոխության բովում կոլիված սուրը

Շատ դժվար է ընդհանրապես սահմանել կոնկրետ կերպով պատմական մեծ մարդկանց անձնական ակունքները: Ընչպես բացատրել թե ինչու Միքելանջիո նահանգի զարոցական տեսչի և բժշկի աղջկա տղան բարձրացրեց ուսական պրոլետարիատի ապստամբությունը միջազգային իմպերիալիզմի դեմ և միջազգային սոցիալիստական հեղափոխության դրոշմ դարձավ: Անհատի մասին այս հարցը մեր գիտությունը՝ չնայած նրա ծաղկմանը կոմունիստական հասարակության մեջ՝ չի կարող պարզել, նա կարող է պարզել միայն հասարակական այն պայմանները, վորոնք աճեցրել են առաջնորդին, մի մարդու, վորը բոցի նման գնում եր մարդկության առաջից՝ ճանապարհ ցույց տալով նրան:

Հասարակական այն պայմանները, վորոնք Ստալինին դարձրին այնպիսին, ինչպիսին նա մուտք գործեց բանվոր դասակարգի ազատագրման պատմության գրքի մեջ, հանգում են նրան, վոր նա, ինչպես և վոչ մեկը Լենինի աշակերտներից, տրսանկարմ եր Լենինյան գուսակցությունը, վոսկերաց, արյունը՝ արյանց:

Կարիքի գավակ լինելով ըմբոստանալով հոգևոր սեմինարիայի պարկության դեմ, վաղ յերիտասարդության շրջանում ա-

գահուլթյամբ, ձեռնարկելով հեղափոխութեան հանրահաշիւի ուսում-
նասիրութեանը, հասկանալով վոր նրա գլխավոր շարժիչ ուժը,
միակ առաջնորդը կարող է լինել միայն պրոլետարիատը, նա
փոքր մանր-բուրժուական Վրաստանում ձեռնամուխ է լինում
բանվորներին համայնքմանը և նրանց անջատելուն զանազան
մանր բուրժուական այն խմբերից, վորոնք հանդես ելին դալիս
վոչ միայն սոցիալիզմի, այլ նույնիսկ մարքսիզմի դրոշի ներքո:
Վրաստանում շատ քիչ բանվորներ կային, համեմատաբար զգալի
չափով ավելի քիչ, քան Ռուսաստանում, և նրանց համար
հեղափոխութեան ղեկավարութունն ապահովելն ուսուպիկ էր
թվում: Բայց Ստալինը խորապես յուրացնելով Մարքսի ուսմունք-
քը պրոլետարիատի մասին, վորպես պատմութեան Դեմիուրգի,
նվիրում է նրան իր բոլոր ուժերը, վորովհետև միայն այդ խնդ-
րի լուծումը յերաշխաւորում է հեղափոխութեան հաղթանակը:
Այդ խնդրի իրականացումը պահանջում է անկոմպրոմիսային
պայտար ուպրաւնիզմի դեմ: Յեւ յերիտասարդ Ստալինը կոփվում
է անխնայ պայքարում մանր-բուրժուական շարժման տասնյակ
յերանգաւորումների դեմ՝ անարխիզմից, նացիոնալիստական
սոցիալիզմից՝ մինչև մենշևիզմը: Յերիտասարդութեան այդ
դպրոցն իր հետքն է թողնում նրա վրա ընդմիշտ: Ստալինի,
վորպես առաջնորդի հիմնական գծերից մեկն այն ժամանակվա-
նից հանդիսանում է նրա մեծագույն անստանկելիութունը հիմնա-
կան խնդիրների լուծման մեջ: Շոշափելով խնդրի իրական լուծումը,
նա ձեռնամուխ է լինում այդ լուծմանը մեծագույն համառու-
թյամբ, վորքան էլ վոր նա դժվար լինի Յեւ այլ ուղիներով
դուրին հաղթանակների և վոչ մի «ծիածանային» հեռանկար-
ներ, վորոնք չեն կարող ապահովել խնդրի լրիւ լուծումը, ընդու-
նակ չեն շեղելու նրան գլխավոր խնդրից: Նա իր յերկրորդ գիծը
ձեռք է բերել արդեն Վրաստանում մղած իր առաջին մարտերում,
դա նրա մեծագույն զգոնութունն է ուպրաւնիզմի հանդէպ: Ինչ-
պես էլ վոր գիմակավորվի ուպրոտունիզմը, ինչպիսի յել գունեղ
թաղանթներով քողարկի նա իր վոդորմելի մարմինը, Ստալինը
կարողանում է այդ թաղանթի տակից տեսնել ուպրոտունիստա-
կան իրականութունը և նրան անողոք մարտեր տալ իր առա-
ջին «սոցիալիստական կուտակման» այդ արդյունքներով, վորն
Ստալինը հետագայում ավելի ու ավելի հարստացնում էր, նա
ձեռնամուխ է լինում Բազմի պրոլետարիատի կազմակերպմանը:
Այդ դիրքում նա վճռական քայլ է անում իր զարգացման
գործում:

Նրա առաջն է բանվորական վիթխորի կենտրոնը, պրոլե-
տարական ուժի այն հսկա շտեմարաններից մեկը, վորը հետա-
գայում պետք է պայթեցնի ցարիզմը և կապիտալիզմը: Սակայն
Բազմի պրոլետարիատն ազգային տեսակետից ջլատված է և
կուլտուրապես չտեսնված չափով հետամնաց: Այդ չի շփոթում
Ստալինին: Յեթե նա ազգային տեսակետից ջլատված է, ապա
նրան կարելի չէ միավորել՝ միատեղ մարտի տանելով ընդհանուր
շահերի համար և սովորեցնելով այդ մարտում թուրք բանվորին
ուսուպի կանգնել հայ բանվորի հետ և վստահել նրան՝ վորպես
ընկերոջ: Յեթե Բազմի պրոլետարիատը հետ է մնացել, ապա
պայքարը ցարիզմի և կապիտալիզմի դեմ կարթնացնի նրա մեջ
մեծագույն հողեկան յեռանդ, կառաջացնի նրա մեջ գիտութեան
ծարավ՝ հաղթանակի այդ պայմանը: Յեթե Թիֆլիսի յերկաթու-
ղայինները մեծ ուժ չէլին ներկայացնում և Ստալինի համար
ավելի շատ պրոլետարիատի սիմվոլ էլին, ապա Բազմի պրոլե-
տարիատի մարտերին մասնակցելն Ստալինին ավելի ունայ ռուս-
փումն ուժի այն ուկլյանի, վորպիսին ներկայացնում է իրենից արդի
բանվոր դասակարգը:

Այնտեղ, Սև քաղաքում, ազքատութեան, ասիական շահա-
գործման, ազգային պառակտման քաղաքում, վորտեղ ապրում
էին տասնյակ հազարներով կապիտալիզմի ստրուկները, կերսվում
է Ստալինի յերկարե հավասր դեպի բանվոր դասակարգը, վորը
հնարավորութուն է տալիս նրան ձեռնամուխ լինելու հետա-
մնաց յերկրում սոցիալիզմ կառուցելու վիթխորի գործին: Կա-
պիտալիզմին հաղթանարելու համար այդ յերկաթահանքից թուր
կոփելը դառնում է Ստալինի կյանքի խորհրդանշանը: Այնտեղ,
Բազմում, նա սովորում է, թե ինչպես պետք է բանվորներին
ազգային տեսակետից ջլատված, նույնիսկ թշնամի ջոկատներից
ստեղծել մարտնչաղ պրոլետարիատի միտանակալ բանակ: Բազ-
մում Ստալինը սովորում է ինքնուրույն կերպով ըմբռնել ազ-
գային հարցը, ինչպես գիտեր այն ըմբռնել միայն Լենինը, և
հինց այնտեղ՝ Բազմում՝ Ստալինը հմտութուն է ձեռք բերում
վոչ միայն վորպես Ռուսաստանի պրոլետարիատի առաջնորդ,
այլև վորպես առաջնորդ ուս, թուրք, հայ և պարսիկ բանվոր-
ներին, ԽՍՀՄ-ի միավորված պրոլետարիատի ապագա առաջնորդ:

Բազմում ծնվում է Ստալինը— միջազգային պրոլետարիատի
առաջնորդը: Վորովհետև Բազուն գտնվում է Յեվրոպայի և
Ասիայի սահմանադրիսին: Բազուն կապիտալի միջազգային ներ-

մուծման կենտրոնն է. այնտեղ գործում են Նորելները, Ռոտշելդ-
ները, Դեաերդինգները, Ուրկվարաները՝ միջազգային Ֆինան-
սական կապիտալի այդ զինատիչները, Կոլկասի վրայով մեկնե-
լով իրենց շոշափուկները դեպի Թյուրքիա և Պարսկաստան: Այն-
տեղ են հավաքվում պարսիկ և թուրք գյուղացիները, այնտեղ
են փախչում հայ չքավորները Փոքր Ասիայից և անողոք շահա-
գործման յենթարկվելով, ոուս բանվորներից սովորում են հեղա-
փոխական պայքարի այրուճները: Կազմակերպելով այդ մասսային,
Ստալինը տեսնում է ոուսական պրոլետարիատի միջազգային
դերը, վորն ընդունել է Մարքսի հեղափոխական ուսմունքը,
վորպեսզի այն Արևմուտքից Արևելքին հաղորդի:

Հեղափոխության մեծ, փոթորկալից կենտրոնի մարտերում
կոփված, իր փորձը բազմիցս բանտի իցի լուծյան մեջ ստու-
գած, իր հեղափոխական կայունությունը գինվորների հրացան-
ների կոթի տակ ստուգած լինելով՝ Ստալինը ստորկալինյան
ոեակցիայի շրջանում համառուսական, միջազգային ասպարեզ է
դուրս գալիս: Նա կանգնած է Լենինի աշակերտների առջին շար-
քերում այն պայքարում, վոր մղվում է պրոլետարիատի հեղափո-
խական նպատակների պահպանման համար, յերբ մենշևիկներ հա-
նում է իր հեղափոխական դիմակը և լիբերալ բուրժուազիայի
հետ դաշինք կնքելու պրոպագանդից անցնում է բանվորական
արխտոկրատիային ցարիզմին հարմարեցնելու պրոպագանդին:
Պատակտում սպորտունիզմից՝ կազմակերպչորեն սահմանագծվել
նրանից, վորպես պրոլետարիատի հեղափոխական կորիզի ինքնա-
պաշտպանության և նրա ազագահաթմանակի պայման, — ահա թե
հանուն ինչի յե պայքարում Ստալինը՝ ոեակցիայի այս օե
տարիներում վոչ մի բոպե անգամ չտատանվելով: Ազգային հար-
ցը տեսականորեն մշակելով, նա շատ հեռու յե դնում Ռուսաս-
տանում անմիջականորեն կուտակած իր փորձի սահմաններից,
նա մարտեր և տալիս վոչ միայն վրացական Ֆեդերալիտ-մեն-
շեխիներին, բուեդականներին, այլև մերկացնում է Ուրտերնա-
ցիոնալի այդ շրջանում բարձրացող աստղերը՝ Ուտո Բաուերին,
Ռեններին, բյուրեղորեն պայծառ անալիզով ցույց տալով մարք-
սիստական դիմակի տակ թագնված սպորտունիստներին: Այն
ժամանակ Լենինը հայտարերեց Ստալինին, վորն այդ մոմենտից
ակսած նրա ամենամերձավոր գինակիցը դարձավ:

Յարական ոպրիչնիկների կողմից բազմիցս վերցվելով ծա-
վալված բուշեխիկյան շարժման դեկավոր դիբերից, հաճախակի
ետապներով և բանտերի միջոցով աքսորվելով բազմամյա աքսոր,

1922-23

նա՝ ինչպես վոչ վոք Լենինի աշակերտներից՝ ձուլվում է այն
հիմնական կադրերին, վորոնք բնդհատակայում և լեզալ կադ-
մակերպություններում լենինյան կուսակցությունն էյին կու-
աուցում: Անլեզալ ժողովներում, կոնֆերանսներում, «Պրավ-
դայի» ակտիվի ժողովներում, ցարական դումայի համար
առաջ քաշված բանվորական ջոկատի հետ ունեցած խորհրդակ-
ցություններում, աքսորական բանտերի թախտերի վրա՝ գեշերա-
յին ցածրաձայն խոսակցությունների ժամանակ, պահակների
հակողության տակ նա շոշափում է կուսակցության բուրբ ողակ-
ները, զգում է թե վորտեղ է ուժը, վորտեղ ժանգը, ուսումնասի-
րում է յուրաքանչյուր այն աղյուսի վորակը, վորից հետա-
գայում կաուցիվելու յե խորհրդային իշխանությունը: Յեվ յերբ
քշված լինելով հեռավոր Տուրուխանկան, նետված լինելով բանտի
մենակյաց խուցը, նա հաղարավոր վերստի հեռավորության
վրա, իմպերիալիստական պատերազմի թնդանութիւնների վորտի մի-
ջից լսում է Ուրտերնացիոնալի փուլումը. — Ստալինն անհանդըս-
տություն և տարակուսանք չի զգում: Կատարվում է այն, ինչ
պետք է վոր կատարվեր: Ոպրտունիզմից մտշված Ուրտերնա-
ցիոնալի փտած շենքը փուլ է դալիս: Սակայն գոյություն ունի
հեղափոխական պրոլետարիատ, գոյություն ունի այն կադմա-
կերպելու ընդունակ կուսակցություն և նա կստեղծի նոր, հեղա-
փոխական Ինտերնացիոնալ:

Ազատված փեթվարյան հեղափոխության, կոյմտորշվելով
դրության մեջ, կոյմտորշվելով այն հսկայական աշխատանքի մեջ,
վոր կատարվել էր լենինյան լաբորատորիայում, վորից նա յեր-
կար տարիներ բաժանված էր, Ստալինն անսասան հանգստու-
թյամբ իր մեծ ուսուցչի հետ ձեռք-ձեռքի տված ձեռնամուխ է
լինում բանվոր դասակարգի կուսակցության կազմակերպմանը՝
պայքարելու համար հանուն հաթմանակի Այդ անսասան հեռ-
գսուրքյունը վոչ մի վարկյան չի թողնում նրան: Յերբ վորոշ-
վում է այն հարցը, թե պետք է արդյոք Լենինը հուլիսյան որե-
րից հետո ներկայանա մանր-բուրժուական դեմոկրատիայի «գատա-
բանին» թե վոչ, Ստալինը Չխեյիձեյի հետ խոսելուց հետո, հայտարա-
րում է. «Նրանք մաագործներ են, մենք ձեռուկին չենք տա նրանց
ձեռքը»: Չխեյիձեյի դեմոկրատական ֆրադների դիմակի տակ պրոլե-
տարական առաջնորդությունում հանձն սիրտը, սակայն գառամ-
ալ ոուսական բուրժուալիստիկ հանձն անկարող է վախեցնել
նրան: Յեվ կուսակցության VI բոլշևիստական համագումարում,

մի ժամով խալիֆ դարձածներէ հաղթանակի պահին, նա բացե-
ի բաց հռչակում է սոցիալիստական հասարակութեան կառուցումը,
վորպէս դայիք հեղափոխութեան նպատակ: Յեղ այդ նրա համար
լոկ ֆրազա չէ, վորը պետք է սպեղանի հանդիսանա հալածվող
կուսակցութեան վերքերի համար: Վիճարանելով Պրոբըրաֆենսկու-
հետ, Ստալինը զարգացնում է մտքերի այն սխառմը, վորը հիմք
ծառայեց նրա համար մշակելու մի յերկրում սոցիալիզմի կա-
ռուցման լենինյան տեսութեանը:

Նախահոկտեմբերյան և հոկտեմբերյան որերին, յերբ տա-
տանվում են այնպիսի մարդիկ, վորոնք եմիզը ցրելուց ազնիւ
մոտ էլին ուսուցչին և, թվում էր, հնարավորութեան ունեյին
այլիւ լավ, քան Ստալինը, թափանցելու լենինյան մտքի դան-
ձարանը, Ստալինը կանգնում է ուսուցչի կողքին՝ առանց տա-
տանվելու: Վորովհետև նա լենինիզմ է սովորել վոչ միայն Լենինի
գրքերից, այլ լենինյան ուսումնաբերական կառուցելով լե-
նինյան կուսակցութեանը յեղ ղեկավարելով հեղափոխական պրոլե-
տարիատի պայքարը:

Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան տարիներին Ստալինը վոչ
միայն հեղափոխութեան շտաբումն էր, այլ այլևի հաճախ մար-
տական առաջապահ գծում: Յերբ Մոսկվային սպառնում է սովի
ողակը՝ նա հաց է ճարում, յերբ թշնամի ուժերի ողակն սպառ-
նում է միանալ Յարիցինում, այստեղ նա դիմադրութեան է
կազմակերպում, յերբ Պետրոգրադին վտանգ է սպառնում, այն-
տեղ նա ստուգում է բաստիոնները: Նա հեղափոխութեանը տես-
նում է վոչ թե հաղորդագրութեանների միջոցով, նա ուղղակի
նրա ղեմքին է նայում, նա տեսնում է նրա մեծագոյն թոխչե-
ները, նա տեսնում է նրա հատակը: Յեղ յերես առ յերես հե-
ղափոխութեան հետ վերջնականապէս ավարտվում է Ստալինի գա-
րացումը՝ վորպէս հեղափոխութեան տառաջնորդի:

Նա չափչափել է յերկիրը Բազլից մինչև Պետրոգրադ և
Սմոլենսկից մինչև Տուրուխանսկ: Նա ղեկավարել է բանվորների
և գյուղացիական միլիոնավոր մասսաների շարժումը, նա կազ-
մակերպել է կուսակցութեանը ներքևից, և նա ներքևից է կազ-
մակերպել Կարմիր Բանակը: Նա կուսակցութեան հիմնադիրների
ջոկատից էր, և նրա իսկ աչքի առաջ, նրա ղեկավարութեամբ
կուսակցութեան հարյուր հազարավոր նոր անդամներ անցնում
էին հեղափոխութեան առաջին վորձը: Նա ղեկավարել է նրա
մարտերն այնպիսի մոմենտներին, յերբ հաղթանակն այլևի ուժ-

դին և բարակեցնում սրտերը և ուսցնում է հույսի առաջապա-
ները: Նա գլխապատույն չէր ունենում հաջողութեաններից: Նա
ղեկավարել է պարտութեան և նահանջի այնպիսի մոմենտներին,
յերբ աչք համակում է նաև արի սրտերը: Նա այն ժամանակ
մնում էր անվրդով և հանգիստ, նա գիտեր, վոր կգան հաղթա-
նակի րերը, գիտեր թե վորտեղից կգան, և նահանջի պահին
պարտաստում էր ապագա հաղթանակների պայմանները:

Յեթե խորը մտածենք այն ուղու մասին, վորն անցել է
Ստալինը մինչև այն մոմենտը, յերբ Լենինի մահվանից հետո
կուսակցութեանը նրան ղեկի մոտ դրեց, ապա մենք պատասխան
կատանանք այն հարցին, թե ինչու հատկապէս նա գլխավորեց
մեր կուսակցութեանը, մի կուսակցութեան, վորը պատմութեան
կողմից կոչված էր կառուցել սոցիալիստական հասարակութեան
ԽՍՀՄ-ում և ոգնել միջպային պրոլետարիատին նրա վերջնա-
կան պայքարում հանուն հաղթանակի:

Ստալինն անց այն մարտում, վորնց մեջ սեղծվեց յեղ
հաղթանակեց կուսակցութեանը՝ իմենուայն կերպով ղեկավարելով
նրա Ֆրոնտների ամենապատասխանատու նախաձեռնումը: Նա
մարմնավորում էր կուսակցութեան վորջ պատմական փորձը: Մարք-
սի և Լենինի ուսումնաբերումը նրա համար լոկ գրքերից յուրացված
տեսութեան չէր, գրքերն քննադատեցնում էին նրա սեփական կյան-
քի փորձը, վորը մարտնչող պրոլետարիատի կյանքի մի մաս-
նիկն էր:

Այդ իսկ պատճառով Ստալինը կարողացավ կիրառել մարք-
սիզմը յեղ լենինիզմը վոչ միայն պրոլետարիատի առաջ ծա-
ռացած հսկայական նոր խնդիրներին լուծման համար եկոնոմիկայի
ասպարիզում (ինդուստրացում և կոլեկտիվացում), վոչ միայն
ղեկավարել ամենաբարդ դիվանագիտական փոփոխութեանները,
կամ հասուն խորհուրդներ տալ յերաջրական կուսակցութեան-
ներին, վոչ միայն նախագուշակել ուղղական գործի զարգացման
տեղեկանքները, այլև իր վրա վերցնել մեր փիլիսոփայութեան և
գրականութեան ուղղութեանը վորոշելու նախաձեռնութեանը:
Նրա ձեռքում մարքսիզմ-լենինիզմը գործնականում հանդիսա-
ցավ վոչ միայն կապիտալիզմի անկման և սոցիալիզմի ստեղծ-
ման դարաշրջանի հիմնական յերևույթների անալիզի միջոց, մի
դարաշրջանի, վոր լի յի հսկայական հակասութեաններով, վոր-
ոնք շեղում են ձանապարհից Մարքսի ղեկավարական անբավա-
բար չափով տիրապետող ամեն մեկին, այլև մեծագոյն հեղափո-

խական մարտերի ղեկավարումն միշտ: Այդ անհ ղեկավարութեան մեջ, վորը միաժամանակ և դուրս ե և խիղախ, դրանվորում ե Ստալինի բարձրագույն ստուգումը և՛ վորպես պրոլետարիատի մեծագույն տեսարանի, և՛ վորպես նրա քաղաքագետի:

Ստալինի այս յերկու հատկութեանների հետ անխզելիորեն կապված ե նրա յերրորդ հատկութեանը, վորը վորոշել ե նրա դերը վորպես առաջնորդի՝ սոցիալիզմի կառուցման շրջանում: Հենց այն պատճառով, վոր նա հանդիսանում ե ստեղծագործական մարքսիզմի լավագույն ներկայացուցիչը՝ գործադրելով կուսակցութեան VI համագումարում նրա անած խոսքը, հենց այն պատճառով, վոր նրա մարքսիզմն արդյունք ե վոչ միայն Մարքսի և Լենինի խորն ուսումնասիրութեան, այլև այդ ուսումունքը ստուգված ե պրոլետարիատի հեղափոխական պայքարի անմիջական ղեկավարութեան հսկայական փորձում — Ստալինն ավելի քան Լենինի առկերտներից վոքելե մեկը, միաձուլվեց կուսակցությանն հետ, նրա հիմնական կարերի հետ: Ընդհանրապես պրոլետարիատի և հատկապես իշխանութեանը գրոված պրոլետարիատի պայքարը ղեկավարելու համար բավական չե պարզ տեսնել, թե ուր ե գնում պատմական զարգացումը, հասկանալ շարժիչ ուժերը, գիտենալ պայքարի վճռական ետապները: Ընդհանրապես բավական չե գիտենալ, պետք ե նաև կարողանալ կազմակերպել պայքարը պատմականորեն անհրաժեշտ նպատակների համար, այսինքն՝ կադակերպութեան ստեղծելը՝ պայքարի համար, Ֆրոնտների վճռական ճակատամասերում զասավորել մարտիկների մասսաներին և գլխավորել նրանց ամենանարմար ղեկավարներով: Միայն հստակ, հեռատես, մարտալենինյան մեկի միտանությունը հեղափոխությունը ղեկավարող կուսակցության հիմնական կարերի հետ, այդ ավանտսերիզ կապերի միջոցով, սեղծեց հեղափոխության առաջնորդին, վորը կարող եր փոխարինել Լենինին:

Քաղաքական առաջնորդներն իրենց տեղն են գրավում կուսակցութեան և պատմութեան մեջ վոչ ընտրութեանների հիման վրա, վոչ ել նշանակումների հիման վրա, թեպետ և դեմոկրատական կուսակցութեան մեջ, ինչպիսին Համ. Կ. (ը) Կ. Ն եր, այդ ընտրութեաններն ու նշանակումներն անհրաժեշտ են առաջնորդի տեղը գրավելու համար: Պրոլետարիատի առաջնորդը վորոշում ե կուսակցության մարտական գծի համար, նրա գալիք մարտերը կազմակերպելու համար մղվող պայքարում: Յեվ Ստալինը, վորը գեուեա Լենինի ժամանակ առաջիններին եր պատկանում կու-

սակցութեան ղեկավարութեան մեջ, գարձավ նրա ճանաչված և սիրելի առաջնորդը՝ ներկուսակցական այն բազմամյա պայքարի վախճանի հիման վրա, վորը մեծագույն սկզբունքային նշանակութեուն ունեցավ: Այդ պայքարի կենտրոնում դրված եր յերկու հարց, արդյ՞՞ք մարքսիզմ-լենինիզմը պրոլետարիատի պայքարն ապահովող միակ ամբողջական ստրատեգիան ե և արդյ՞՞ք հնարավոր ե սոցիալիզմի կառուցումը ԽՍՀՄ-ում: Այս հարցի շուրջը տարվող պայքարը, վոր կուսակցութեան պատմութեան մեջ չորս տարի գրավեց, Ստալինը տանում եր բարձրագույն սկզբունքային հիմունքով: Հատկապես այդ պայքարում զարգացրեց նա Լենինի ուսմունքը և պաշտպանեց այն անընկճելի յեռանգով: Այդ պայքարում, վորը համաշխարհային բուրժուազիայի կարծիքով պետք ե պառակտերկուսակցութեանը, Ստալինը համախառն իր օւղը վոչ միայն բուրժուազիայի ամբողջ պատմական նախապահներն անցած հիմնական կարերը, այլև կուսակցությանն նոր անդամներն միլիոնավոր մասնակցեր: Այդ պայքարն ավելի շատ գործ կատարեց Լենինի ուսմունքի տարածման համար, քան կարող ե լին անել պրոպագանդի տասնյակ տարիներ: Ամբողջ կուսակցութեանը և ամբողջ յերկրը պարզորոշ կերպով տեսան Կ. Ս. մեջ ուղին և տեսան առաջնորդին, վոր կարող եր տանել նրանց այդ ուղիով դեպի հաղթանակ:

Այդ և բովանդակութեանը ներկուսակցական այն քառամյա պայքարի, վորը ղեկավարութեանից դեն շարտեց վոչ միայն բուրժուազիական կուսակցութեան կյութեանը խորթ Տրոցկույն, այլև հին լենինյան ղեկավարութեանից այն տարերերին, վորոնց պակասում եր թե լենինիզմի բարձունքը և թե կամքն աւ խիղախութեանը, վորպեսզի Ստալինի ղեկավարութեամբ մարտի տախութեանը, վորպեսզի Ստալինի ղեկավարութեամբ մարտի տախութեանը, վորպեսզի Ստալինի ղեկավարութեամբ մարտի տախութեանը, վորպեսզի Ստալինի ղեկավարութեամբ մարտի տախութեանը՝ հանեն բանվորների և գյուղացիների միլիոնավոր մասսաները՝ հանուն հեղափոխության գարգացման նոր յեվ ավելի բարձր ետալի: Այս ներկուսակցական վորոշման իմաստն այժմ՝ պատմական զարգացման լույսի տակ այնքան պարզ ե, վոր չարժ մայտեղ պատմիկ այդ դրամատիկ պայքարի կոնկրետ պատմութեանը, վորին այն ժամանակ մեծագույն լարվածութեամբ հետևում եին և միջազգային բուրժուազիան և միջազգային պրոլետարիատը՝ զգալով, վոր գործը վերաբերում ե առաջին սոցիալիստական հեղափոխութեան բախտին:

Ստալինը հաղթեց, վորովհետեւ նիս եր նախատեսում համախառնային պատմության հետագա բնթացքը, իմպերիալիզմի հետագա

բայնալուսը, վորովհետև նիւս եւ ցախասնում պրոյեսարիասի ուժերի վիթխարի զորագոսումը յեվ նիւս գնահատեց լենինյան կաւակցութեան նախալական զորութիւնը:

Ստալինի գլխավորած լենինյան Կենտկոմի հաղթանակը սոցիալիզմի Ֆունդամենտի կառուցման նախադրյալն էր:

Սոցիալիզմի կառուցումը

Հետամնաց կապիտալիստական յերկրում բանվոր դասակարգը կարող է իշխանութիւնը գրավել, յեթե բուրժուազիան այդ յերկրում թուշ է և անկազմակերպ, յեթե նա ինքը, պրոլետարիատը, բովանդատ աշխատող է և կոփվել է մարտերում՝ գյուղացիական մասսաներն այդ բուրժուազիայի դեմ տանելու համար: Սակայն սոցիալիզմ նա կարող է կառուցել միայն ստեղծելով ժամանակակից խողովը ինդուստրիա, վորը միմիայն ի վիճակի յե տալ նրան գյուղացիութեան տնտեսական ցրվածութիւնը հաղթահարելու միջոցներ, իր գաշնակցի մանր-բուրժուական բնույթը հաղթահարելու միջոցներ և յերկրի ամբողջ տնտեսութիւնն արտադրութեան միջոցները հասարակական սեփականութեան հիման վրա կազմակերպելու միջոցներ: Այդ եր սովորեցնում է ենինը, և այդ միտքը ջերմորեն պաշտպանեց Ստալինը դեռ 1921 թ.՝ իր սքանչելի նամակի մեջ վորջուներով յերկրի երկտրիֆիկացիայի ծրագրերը, վորպէս սոցիալիզմի միակ ռեալ բազայի: ՆեՊ-ի ամբողջ առաջին շրջանը՝ գյուղացիական գյուղատնտեսութեան ուժեղացումը նրա համար լուծ ուժ կուտակելու միջոց էր՝ գյուղացիական խղճուկ ձիւնը—խողովը ինդուստրիալ մեքենան փոխադրվելու համար: Սակայն մտքից դեպի գործը տանող ուղին այստեղ ևս պահանջում էր հակայական կամք, վճռականութիւն և յերևակայութեան ուժ:

Դեռ ևս հնգամյակի պլանի մշակման շրջանում պետք է դրսեվորվեցին բոլոր այն դժվարութիւնները, վորոնք հանդես յեկան ինդուստրացման ճանապարհին: Չքաջ վոր գյուղացիական յերկրում, առանց ոտար յերկրյա փոխառութիւնների կիրառվող ինդուստրացումը, հակայական ինքնագոհութիւն էր պահանջում թե բանվորներին և թե գյուղացիական մասսաներին: Պետք էր բարձրացնել յերկրում խանդավառութեան ալիքը, պետք էր ժողովրդական մասսաները հագեցնել հովանով, վոր այդ պայքարն ապարդիւն չէ, վոր նա նոր կյանքի ճանապարհ կբանա: Լենինյան կուսակցութեան համար դժվար չէր ծառայ հանել պրոլետար

րիատին, մորիլիդացիա անել նրա լավագոյն բնագոյնները, ծախել և խորացնել նրա գիտելիքները սոցիալիզմի շինարարութեան ուղիները մասին: Լինելով հեղափոխական պրոլետարիատի գովակը, նա այն խանդավառութեան մեջ, վորով ընդունեց շինարարութեան ստալինյան մեծ ծրագիրը, արտացոլել է այն վիթխարի պոտենցիալ ուժերը, վորոնք թագնված էին ինդուստրիալ պրոլետարիատի դանդաղմանը: Լենինի հովանուր, Ստալինի հովանուր դեպի այդ ուժերը լիովին արդարացան:

Ստալինի կողմից պրոլետարական մասսաների մեջ նետված ինֆլամմատորայայայտումը կոչը հղորագոյն արձագանք գտաւ: Մեծագոյն յեռանդով գրոհեցին բանվորական մասսաները դուրսու պրոլետարական պետութեան մեքենայի յուրաքանչյուր անիվը և պտուտակը: Սոցիալիզմն ինքնաբերական կոչն արձակեց բանվորական յեռանդի հղորագոյն հորձանքները, բաց արեց պրոլետարական նախաձեռնութեան մեծ աղբյուրը՝ ցուց տալով ամբողջ աշխարհին, թե ինչպիսի խողովը գործեր կարող է անել ապիլացիան դեպի հզոր յերիտասարդ դասակարգի հասարակական շահերը: Ճշմարտապէս բանվոր դասակարգը, կարծես մոզական գովազանի շարժումով, սուրբ զգացումների այնպիսի մի նոր մեծ վերելք ապրեց, վորոնք տարան նրան դեպի հոկտեմբերյան մարտերը:

Ավելի դժվար էր գործը գյուղում (այդպէս էլ պիտի լիներ): Հասկանալի յե, վոր գյուղացիութեան ալիքի գիտակից, պրոլետարիատի հետ ալիքի կապված տարրերը խանդավառութեամբ ընդունեցին ինդուստրացման ծրագրերը: Չքաջ վորութեան և միջակգյուղական կյանքից յեղ գտնելու նպատակով: Բայց կուլակութիւնը չէր կարող չհասկանալ, վոր ինդուստրացումն ամբողջում է պրոլետարիատի ուժերը, վոր նա նախադրյալներ է ստեղծում գյուղի բուրժուական շերտի՝ վորպէս դասակարգի լիկվիդացիայի համար: Կուլակը վոչ միայն սկսեց գիմադրել սոցիալիստական ինդուստրացմանը, այլև սկսեց կազմակերպել իրենից նյութապէս և հոգեպէս կախում ունեցող գյուղի շերտերը պայքարելու Խոր և հոգեպէս կախում ունեցող գյուղի շերտերը պայքարելու Խոր և հոգեպէս կախում ունեցող գյուղի շերտերը պայքարելու Խոր և հոգեպէս կախում ունեցող գյուղի շերտերը պայքարելու համար: Կուլակային մասսան սոցիալական մեծ ուժ էր ներկայացնում իրենից: Նա ներկայացնում էր վոչ միայն գյուղի կապի-

առաջ ընթացող աշխատանքի բանակները յերթը: Ստալինը Լենինի աշակերտն է, վորը՝ Կազանի յերկաթուղու վրա կապարված փոքրիկ շաբաթորյակի մեջ կարողացավ տեսնել պրոլետարիատի մեծ նախաձեռնութունը. նա գիտեր, վոր կառաջանա մի մեծ մըջնանոց և վորի աշխատանքը կփոխի Սորհրդային Միության լեռներին ու հովիտներին, գետերի և ձովերի կերպարանքը: Ժամանակակից գրողների ստեղծագործութունները լի յեն ցիմենտ, յերկաթ, ամուրի և բրեզենտով ծածկված մեքենաներ տեղափոխող բաղձաթիվ գնացքների հուզող պատկերներով, լի յեն գյուղից դեպի նորակառույցները ձգտող և յերկաթուղային կայարաններում կուտակած հսկայական մարդկային զանգվածների պատկերներով: Այդ ստեղծագործութունները տալիս են ժողովուրդների կատարվող մեծ տեղաշարժերի պատկերը դեպի սոցիալիզմ:

Յերբ կապիտալիստական աշխարհն իմացավ, վոր լենինյան կուսակցութունը, վոր Ստալինը՝ չգահանալով սոցիալիզմի կառուցում հռչակելով, իրոք սկսել են այն կառուցել, բուրժուազիան սկսեց գուռակութուններ անել այն մասին, վոր գործը կվերջանա բարեկոնյան աշտարակաշինությամբ: Վճռակցից կարող են վերջնել բուրժուազիան այնքան վառակալ բանվորներ, վարպետներ, ինժեներներ, վորոնք անհրաժեշտ են այդ վիթխարի պրլանները կատարելու համար: Կապիտալիզմի որոք գիտութունը սպիտակ վոսկոտի մեռանդոնն էր, կապիտալիզմը նրան աճեցնում էր մեծ փողեր ծախսելով, վորպեսզի նա ծառայի վոսկոտ Մոլոքին: Սակայն հայտարարելով, վոր պրոլետարիատն անկարող է տիրապետել գիտությանը՝ կապիտալիստական աշխարհն այնքան էլ հավատացած չէր իր գուռակութունների մեջ, ուստի վորոշեց վոր ինքն ողնի, վոր մեծ շինարարութունը Բարեկոնի աշտարակաշինության վերածվի: Համաշխարհային բուրժուազիայի գլխավոր շտաբները հրամանով նրա հետ կապված ուսական բուրժուազիայի հին գործակատարները, ականավոր գիտնականները և ինժեներները, վորոնց պրոլետարիատը թույլ տվեց աշխատելու, սկսեցին խառնել բոլոր կարտերը, մշակել կեղծ պլաններ, ստեղծել ապագա զարգացման համար նեղ տեղեր և փակուղիներ՝ միաժամանակ պլաններ մշակելով ինտերվենցիայի դեպքում ամբողջ շինարարութունը պայթեցնելու համար:

«Սեյլ ամբոխը շարժում էր մեզ բաց դառնում իր ֆանալով, մե՞նք նրան կոչվալուսե՞նք գիտություն», — գուռակում էր վեստարարների բանակի շտաբի պետ Պալյինսկին: Սակայն դեպի իր ուժը տածած հավատի թևերի վրա բարձրացած պրոլետարիատն իր գա-

սակարգային անվստահության արժվի հայացքով տեսավ թշնամու մեքենայութունները և ջախջախեց նրան: Վնասարարների տեղը դրավեց պրոլետարական ինժեներական յերիտասարգությունը, վորը դեռ ևս բավականաչափ գիտութուն չուներ, բայց այրվում էր իր դասակարգի կամքը կատարելու ցանկությամբ: Համաշխարհային կապիտալիզմի քայքայումը, այն տարիներին սրված ճգնաժամը հնարավորութուն տվեց ողտաղործելու այն հազարավոր ստարյեբկոյա ինժեներների աշխատանքը, վորոնք դաստիարակվել էին բուրժուազիայի փողերով և հարկադրված էին կապիտալիզմի քայքայման հետևանքով իրենց գիտելիքները վաճառել հաղթական պրոլետարիատին: Սակայն հարցը չէր կարող լուծվել ոտար ուղեղներ վարձելով, և Ստալինը պրոլետարիատին նոր կոչ ուղղեց՝ հասնել և անցնել կապիտալիստական աշխարհից տեխնիկայի բնագավառում: Այդ կոչն այն հավատի արտահայտութունն էր դեպի պրոլետարիատի ստեղծագործական ուժերը, վորը կենդանացնում էր միայն Մարքսի և Լենինի կուրճը, յերբ նրանք առաջադրում էին պոլիտեխնիկ դպրոցի իդեալը: Այսեղ մեծ ուսուցիչների մեծ առակերք՝ դառնալով աղեն մոլ միայն կուսակցության, այլև՝ աշխարհիս մեծագույն յերկրի բոլոր աշխատավորների ուսուցիչը, ուսանելու նստեցրեց վոչ միայն պրոլետարական զավակներին, այլ նաև դասակարգային մարտերն անցած հասակավոր պրոլետարներին: Նրանք հանուն իրենց դասակարգի ապագայի, հանուն սոցիալիզմի կառուցման, բաց մարտում հաղթահարում էին մոթեմատիկան, բնագիտութունը, տեխնիկան և այդ բոլորն ի սպաս դրին մարդկությանը կապիտալիզմի կանգնեցրից ազատագրելու գործին: Յերկիրն ապրում էր վոչ միայն ժողովուրդների տեղաշարժը, այլև կուլտուրական մեծ հեղափոխություն:

Սակայն յերկրի հողն ամենից ավելի խորն էին փորում սոցիալիստական հքսկավատորները խորհրդային գյուղերի անձայն բաժիր դաշտերում: Ամենամեծ դժվարութուններ էին սպասում սոցիալիստական շինարարներին վոչ թե լեռների կարծր ժայռերում, վոչ թե շախտանների պատերի մեջ, այլ լուս դաշտերի փոփոկ հողերում: ԽՍՀՄ-ի ինդուստրացումը սարբերվում էր կապիտալիստական յերկրների ինդուստրացումից իր կատաղի տեմպերով, տարբերվում էր այն մարդկանց սոցիալիստական հյուսթյամբ, ովքեր բարձրացնում էին այդ գիզանտները և ում համար վոր բարձրացնում էին: Սակայն բարձրացնելով սոցիալիստական ին-

դուստրացման դրոշը և շինարարների միլիոնավոր մասսաներին հսկայական պահանջներ առաջադրելով, կուսակցութունը նրանցից պահանջում էր միայն կատարել իր դասակարգի յերազանքը: Այդ մասսաների կորիզը հանդիսացող ինդուստրիալ բանվորը միշտ յերազում էր այն մասին, վորպեսզի կապիտալի տաժանակիր գործարանները փոխարինի սոցիալիզմի մեծ ու լուսավոր գործարաններով: Ինդուստրիալ բանվորների խանդավառութունը մի քանի տարվա ընթացքում վերափոխում էր դեպի նորակառույցները գնացող գյուղացիներին:

Կոլեկտիվացումն իդեան նշանակում էր վոչ միայն գյուղական եկոնոմիկայի, այլև գյուղացիական մասսաների հազարամյա կենցաղի, հայացքների, բարոյական հասկացողութունների խորագույն բեկում: Մինչև կոլեկտիվացումը նրանք իրենց տնտեսութունները վարում էին այնպես, ինչպես նրանց հայրերն ու նախահայրերը, և չէին հավատում, վոր ցորենը տարեկանից տարբերել չի՞մացող քաղաքի մարդը կարող է ողնել նրանց տնտեսութան մեջ: Նրանք դաստիարակվել էին այն գաղափարով, թե մարդը մարդուն թշնամի յե, թե ամեն վոք ձգտում է իր զբաղանք լեցնել, և յեթե չհետևես նրան, նա կթոցնի քո վերջին գույքը: Յերբ գյուղացիները յերազում էին լավագույն կյանքի մասին, ապա նրանց յերազանքն ամեն տեսակ փախսաներով լի սնդուկի կերպարանք էր ընդունում, խրխնջում էր ախտում կապած սեփական ձիերի ձայնով և բառահում էր մարգագետնում արածող սեփական գեր կովերի ձայնով: Գյուղացիական ամբողջ իդեալը պարփակվում էր մի բառում՝ իմը: Այդ կենցաղը, այդ իդեալներն արդեն խարխլված էին պատմութան կողմից: Շնորհիվ ցարական շահագործման, իմպերիալիստական և քաղաքացիական պատերազմների, միլիոնավոր գյուղացիներ ապրում էին իրենց մի կտոր հողի վրա առանց սեփական ինվենտարի, քաղաքացիական կոփում նրանք սովորեցին համերաշխ գործել պրոլետարիատի ղեկավարութամբ, նրանք տեսնում էին այն դասակարգի ուժը, վորը մի ժամանակ դուրս էր յեկել գյուղացիական շարքերից, կործանել էր թագավորների և հարուստների իշխանութունը, ջախջախել էր 14 պետութունների ինտերվենցիան: Նրանք տեսնում էին, վոր այդ դասակարգը կառուցում է իր պետութունը՝ նրանց հետ գաղնակցած, բայց և այնպես այդ դասակարգը հսկայական թոխք էր պահանջում նրանցից: Նա ուզում էր ոգնել նրանց՝ կառուցելու իրենց կյանքը վոչ թե սեփականատիրոջ

մասնավոր շահերի, այլ ամբողջ հասարակութան շահերին ծառայող արդիական տեխնիկայի նոր սկզբունքների տիրապետութան հիման վրա:

Ամբողջ կապիտալիստական աշխարհը համոզված էր, վոր կոլեկտիվացման համար մղվող պայքարը կվերջանա ըուլշիզմի պարտութունով: Դրանում համոզված էր կուլակը, դրանում համոզված էր քաղաքային մանր-բուրժուազիան: Դրա հետ էլին կապում իրենց հաշիվներն ինտերվենտները: Ստալինյան հաշիվը կոտնտեսութունների հաղթանակի նկատմամբ նույնքան ճշգրիտ էր, վորքան և յերկրաչափական մի գծապիւր: Նա կառուցված էր նախկան պրոլետարիատի անձ ուժի վրա, վորը յերկրի դարգացման առաջատար տարրն էր: Գրոլետարիատի և նրան ռժանդակող գյուղացիական մասսաների ուժի վրա հենվելով՝ թորերգային իշխանութունը հարձակվեց կուլակութան վրա, ցույց տվեց այդ ամբողջին, ինքնավստահ խավին, վոր պրոլետարիատը չի վախենում նրան վերացնելուց: Ստալինյան հաշիվը խարսխված էր այն հանդամանքի վրա, վոր նա անում էր դեպի գյուղացիութունը՝ նրա կուլակապիտալիստական դատողութունը: Գյուղացին չէր կարող չհասկանալ, տավորական դատողութունը: Մյուս կողմից ևս, քան գյուղացիավոր տրակտորն ու կոմբայնն ալելի ուժեղ են, քան պրոլետարիական հալից ընկած ձին, գյուղացին չէր կարող չհամոզվել, վոր ագրոնոմիկ գիտութունն ողտակար է նրան: Ստալինյան հաշիվը խարսխված էր այն կազմակերպութան ուժի վրա, վորն ուղղված է վոչ թե տասնյակ միլիոնավոր գյուղացիներին՝ չքավորներին ու միջակների շահերի դեմ, ինչպես այդ տեղի յե ունեցել կապիտալիստական յերկրներում: Ստալինյան հաշիվը հիմնված էր այն կազմակերպութան ուժի վրա, վորը պաշտպանում է այդ տասնյակ միլիոնավոր աշխատավորներին շահերը և պետք է նրանց ըուլշիզմի հասցնի ունեւոր և կուլտուրական կյանքի: Վերջապես ըուլշիզմի հաշիվը հիմնված էր այն վժտահութան վրա, վոր ստալինյան հաշիվը հիմնված էր մանեվրեյու և մանեվրեյու Միութան վիթխարի դաշտերում:

Յեւ ստալինյան հաշիվը ճիշտ դուրս յեկավ իր բոլոր մասերով: Հենվելով ինդուստրիայի հզոր աճման վրա, գյուղի չքավորական մասսաների աճող ախտիվութան վրա, կուսակցութունը ջախջախելով Բուխարինի, Ռիկովի և Տոմսկու զլխավորած աջ կապիտալիստներին, Ստալինի ղեկավարութամբ ձավալուն ֆրոնտով ուղղակի գրոհի դիմեց գյուղի կապիտալիստական տար-

րերի դեմ: Մ.մրոզը գյուղը շարժման մեջ մտալ՝ համակված լինելով պատմութեան մեջ չտեսնելով ազիտացիայի ալիքով: Համակըցված դենքով՝ ապելյացիա անելով չքավորների և միջակների դատարարութեանը և միաժամանակ հարվածելով կուլակին՝ սոցիալիզմը ստարավ իր տուաքին համաօխտոնային հաղթանակը գյուղում: Կոլտնտեսութեանները համակեցին դյուրացիական տնտեսութեանները մեծ մասը: Սակայն գործի նորութեանը սխալներ առաջացրեց ստրատեգիկ պլանը կենսագործելիս: Մոտանալով Լենինի և Ստալինի ուսմունքն այն մասին, թե կոլեկտիվ տնտեսութեանն աշխատանքի կազմակերպման թեպետ և սոցիալիստական, բայց և այնպես անցողիկ ձևն է, վոր նա նշանակում է արտադրութեան վոչ թե բոլոր, այլ միայն գլխավոր միջոցների համայնացում, կոլտնտեսութեաններ կազմակերպողների մեծ մասն անցավ տվյալ ետապում հնարավորի և ոգտակարի սահմանները և զգալի դժգոհութեանն առաջացրեց դյուրացիական մասսաներում: Պրոլետարիատի առաջնորդը, վորը խորապես ռուսմասերել էր վոչ միայն մանր-բուրժուական խավերի ելութեանը, այլև դատակարարային ստրատեգիայի հարցերը, կասեցրեց անկարգ առաջընթացը, հարկադրեց հրաժարվել սխալներէից, վորոնք բղխում էին հաջողութեաններից առաջացած գլխապտույտից, և հարձակում սկսել՝ հիմնվելով գյուղացիական մասսաներին կոլտնտեսութեանների ոգտակարութեան մեջ համոզելու վրա, կոլտնտեսութեանների ելութեանը հասկանալու վրա:

Կոլեկտիվացման գաղափարի հաղթանակն այնքան մեծ էր, վորը չնայած կոլտնտեսական ալիքի տեղատվութեանը, վորը սեղի ունեցած թույլ տրված սխալների շնորհիվ, գյուղատնտեսութեանն աստարիդում սոցիալիզմի ձեռք բերած նվաճումները շատ հեռու թողին հնգամյակի սկզբնական բոլոր նախատեսումները: Սկսվեց սոցիալիզմի յերկրորդ հարձակումը գյուղի կապիտալիստական տարրերի վրա: Նորակառույց խորհրդային գործարանները հասցնում էին հարձակում քանակութեամբ դյուրացիական մեքենաներ, տարեց-տարի գյուղի արտադրական ուժերի մեջ առաջին տեղն էր գրավում մեքենան՝ սոցիալիստական գործարանի պրոդուկտը, բունվորի ձեռքի զավակը: Յերկիրը ծածկվեց Մեքենատրակտորային կայանների ցանցով՝ գյուղին ցուցաբերվող մշտական տեխնիկական ոգնութեան այդ լծակներով, գյուղի տեխնիկայի այդ զարգացումը: Գյուղի ջախջախված, բայց դեռ վերջնականապես չվոչընչացված կապիտալիստական տարրերը չհրաժարվեցին պայքարելուց: Հենվելով մանր սեփականատերերի կորզողականութեան

ու բուրժուական բնագրերի վրա, ոգտադրծելով նոր տեխնիկայի տիրապետման դժվարութեանները նրա ուժի հանդեպ թերահաճատութեան սերմանելու նպատակով՝ նրանք փորձեցին թուլացնել կոլտնտեսութեանները, կողոպտել նրանց աշխատանքի արդյունքը, ստեղծել պարենավորման դժվարութեաններ: Կոլտնտեսութեաններում տատանվող տարրերի մեջ նրանք այն համոզմունքն էին հրահրում, թե դարձանալու աշխատանքով, քաջընկերներ կազմակերպելով, պատելով դիժադրութեամբ կարելի չէ հարկադրել բոլշևիկներին հրաժարվել կոլեկտիվացումից:

Սյդ դժվարութեանները ծագելիս, ջախջախված աչքերը նորից քշվեցան՝ թե ժամանակը չէ արդյոք նահանջելու: Բայց կուլակներն ու նրանց ալ գործակալութեանը սխալվեցին: Լենին-կուլակներն ու նրանց ալ գործակալութեանը սխալվեցին: Գուցարբեցիայի ղեկավարութեանը, Ստալինի գլխավորութեամբ, ցուցաբերեց մարքս-լենինյան ստրատեգիայի այն հիմնական դժերը, վորոնք մեքենա տեսանք դեռ Ստալինի առաջին քաղաքական քայլերում: Երբ ուղի բնորոշվել, չնահանջել նրանից՝ չնայած բոլոր դժվարութեաններին: Յեթե 1930 թվին Ստալինը կարողացավ ձեռն կերպով զսպանակները ձգելով ստիպել կուլակացիութեանն ուղղել «բլ-պով զսպանակները ձգելով ստիպել կուլակացիութեանն ուղղել խապտույտով բռնվածներին» սխալները և մնալ հարձակման ճշտիվ դժված սահմանների վրա, ապա 1932 թվին նա յերկաթե հակահարձակման հասցրեց ճիշտ գրավված ձևատր հանձնելու փորձերին: Յեզ այդ ձևական ուժեղացնելու համար կուլակացիութեանը ՄՍԿ-ներին լի խորհանձնաբլութեաններին կից քաղաքից նսեղծեց՝ այնտեղ նետելով տասնյակ հազարավոր կայուն, ստուգված կոմունիստներ՝ ղեկավարելու կոլտնտեսութեանների համար մղվող քաղաքական պայքարը և ոգնելով նրանց աշխատանքի կազմակերպմանը:

Հացաբույսերի 1933 թվի ցանկն ու բերանավար ցույց տվին աշխարհին սոցիալիզմի յերկրորդ հաղթանակը գյուղում: Նրանք ցույց տվին, թե ինչպես կոլտնտեսութեանների հիմնական մասն համոզվեց, վոր կոլտնտեսական շարժումն ամրակուռ է, վոր կոլտնտեսական աշխատանքն իրեն ձեռնառ յե և թե ինչպես նա կոլտնտեսութեան մեջ տեսավ ունեւոր կյանքի ուղին: Դա չէ նշանակում, վոր այդ մոմենտից վերացան արդեն դժվարութեանները գյուղում: Աշխատանքի կազմակերպման բարելավման, կոլտնտեսական մասսաների կողմից նոր, մեքենայական տեխնիկայի տիրապետման, գյուղում սոցիալիստական կուլտուրայի աճման, գյուղացիական մասսաների ունեւորութեան աճման մի քանի տարիները միայն կարող էին սոցիալիզմի վերջնական հաղթանակ տալ գյուղացիական վոչ մասայի ուղեղներում: Սակայն ուրբիկոնն արդեն անցված էր 1933 թվին:

Այդ տարիների լարվածությունը, տարիներ, վորոնք հաղթանակ տվին ՍՄՀՄ-ում վերջին լայն բուրժուական շերտի նկատմամբ, վորոնք վիթխարի սոցիալիստական արդյունաբերություն ստեղծեցին, վորոնք հնարավորություն ընձևեցին պրոլետարիատի համար արակտորի և կոմբայնի ողնությունը գյուղացիությանը կոլտնտեսությունների միջոցով սոցիալիզմի ճանապարհը հանել, վորոնք, մի խոսքով, անդասակարգ սոցիալիստական հասարակության հիմքը դրին, այդ լարվածությունը հսկայական էր: Հինգ տարվա ընթացքում կատարել այն, վորը համար պահանջվում է հիսնամյակ, — դրա համար անհրաժեշտ էր ժողովրդական մասսաների մինչ այդ չտեսնված հերոսությունը: Հնգամյակի այդ տեսպերն ու նրա լարվածությունը Ստալինը կամայական կերպով չէր ընտրել: Այն խիստ զիրեկտիվները, վոր նետվում էին հեղափոխության ղեկը վարողի կողմից նավապետի կամրջակից, կաթսաները մշտապես գոլորշու տակ պահելու հրամանը, արգելքը վորեն մեկին թողնել իր պոստը, շտաբի անջուլն գիշերները, — այս բոլորը հեղափոխության առաջնորդի և նրա մերձավոր ղինակիցների հեռատեսություն արդյունք էր:

Սոցիալիզմի ֆունդամենտը կառուցելով ՍՄՀՄ-ն մահացու հարված է հասցնում խորագույն ճգնաժամ ապրող կապիտալիստական աշխարհին: Այդ աշխարհը ճնշված մասսաների համար հարածուն քայքայման պատկեր էր տալիս: Նա վոչ միայն ի վիճակի չէր ազատություն տալու արտագրողական նոր ուժերին, վորոնք իրենց արտահայտությունն էին գտնում տեխնիկայի հոյակապ տեղաշարժերի մեջ, այլև գործազրկության և սովի յեր դատապարտում տամյակ միլիոնավոր ինդուստրիալ բանվորների և հարյուր միլիոնավոր քայքայվող գյուղացիների: Այդ աշխարհը դեռ ևս ապրում էր հետամնաց մասսաների թերահավատությունը դեպի իրենց ուժերը, վորոնք ճնշված էին տերրորով, բարոյալքված սոցիալ-դեմոկրատիայի կողմից: Յուրաքանչյուր աղյուս, վոր դրվում էր սոցիալիզմի ֆունդամենտի վրա, սոցիալիզմի շենքի պատի յուրաքանչյուր նոր մետր, խաբլում էին այդ թերահավատությունը դեպի պրոլետարիատի սեփական ստեղծագործական ուժերը, թերահավատություն, վոր մեր արևմտյան յեղբայրների մեջ անկարողություն էր ծնում: Ստալինը յեվ կուսակցու-

րյան Կենտրոնական Կոմիտեն գիտեյին, վոր համախառնային բուրժուական չի ցանկանա բույլ սալ մեզ հանգիս կերպով վերջացնել սոցիալիզմի տեմի կառուցումը, վորովհետև այդ անխուսափելիորեն կշտպեցնի սոցիալիստական հեղափոխությունը կապիտալիստական յերկրներում և գաղութային մասսաներին կթևավորի պայքարելու իր ազատագրման համար:

Աշխատանքի հանրապետությունը գտնվում էր այն ջոկատի դրություն մեջ, վորը դուրս գալով անտառի յեզրը, տեսնում է իր սահմանին թշնամու գնդացիքը: Անհրաժեշտ է կամ նահանջել և կամ վտանգված գոնան արագ անցնել ու գրոհով վերցնել գնդացիքը: Յուրաքանչյուր նոր մետաղաձուլման կամ քիմիական կոմբինատ, յուրաքանչյուր նոր ամրացված կոլտնտեսություն, ուժեղացնում էին ՍՄՀՄ-ի պրոլետարիատն այն մարտերի համար, վոր կարող էր փաթաթել նրա վզին թշնամին: Այդ մարտերին պրոլետարիատը պատրաստվում էր ակտիվորեն: Լենինի մահից հետո անցած տարիները կապիտալիզմի կատաղի սպառազինման տարիներ էին: Համաշխարհային բուրժուական չբավականանալով տանկերի, ուժակերների, գազերի ստեղծումով, Փաշլտասկան սեփեմում իր համար զրահ ստեղծեց՝ պայքարելու հեղափոխական պրոլետարիատի դեմ, վորի ամրոցը ՍՄՀՄ-ն էր: Յեվ հեղափոխության ղեկավարների առաջ, նրա առաջնորդ Ստալինի հեղափոխության ղեկավարների առաջ, նրա առաջնորդ Ստալինի առաջ խնդիր էր դրված՝ զինել սոցիալիզմ կառուցողներին նրան պաշտպանելու համար:

Այդ խնդիրը լուծվեց առաջին հնգամյակի տարիներին: Սոցիալիզմը թևեր ստացավ: Մի քանի տարվա ընթացքում պրոլետարիատը վոչնչից վիթխարի մետաղաձուլական գործարաններ կառուցեց, ստեղծեց աշխարհի առաջին ողային տորմիդից մեկը: Յերբ 1932 թվի մայիսի 1-ին Կարմիր հրապարակի վրա յերևաց հարյուրավոր ինքնաթիռների եսկադրիլյան՝ վարագուրելով արևը, ապա նրանց մոտոռների հանդոցի մեջ ամբողջ աշխարհը լսեց Լենինի սիրելի յերգը՝ «Յերբեք, յերբեք, յերբեք կոմունարները ստուկ չեն լինի»:

Յերբ 1933 թվի մայիսի 1-ին Կարմիր հրապարակը դրդաց հարյուրավոր ծանր տանկերի և ծանր հրետանու յերթից, աշխարհը հասկացավ Ստալինի այն խոսքերի նշանակությունը, թե չկա այնպիսի ամբողջ, վորը չկարողանան գրավել բոլեվիկները:

Յեվ յերբ միաժամանակ Սորբոդային Միությունը լիակատար գինաթափման իր պատրաստակամությունը հայտնեց՝ կոչ տանելով ամբողջ կապիտալիստական աշխարհին նույնն անել, ապա

այդ աշխարհը գիտեր, վոր խորհրդային դեվանագիտութեան քե-
րանով այնպիսի մի ուժ է խոսում, վորը պատերազմի կարիքը չի
զգում, վորը կամենում է ազատագրել մարդկութունը՝ ազատու-
գրված աշխատանքի մեծամեծ հաղթանակները որենակով, վորը
սակայն հաղթանակ կտանի նրա վզին փաթաթած ամեն մի պա-
տերազմի մեջ:

* * *

Լենինի դամբարանի վրա, շրջապատված իր մերձավոր զինա-
կիցներով—Մոլոտով, Կազանովիչ, Վորոշիլով, Կալինին, Որջո-
նիկիձե, —կանգնած եր Ստալինը զինվորական գորշ շինելով: Նրա
հանգիստ աչքերը մտազբաղ ղիտում էին հարյուր հազարավոր
այն պրոլետարներին, վորոնք անցնում էին Լենինի դամբարանի
առջևից կապիտալիստական աշխարհի ապագա տիրակալների ճա-
կատային ջոկատի վստահ քայլերով: Նա գիտեր, վոր կոստրիկ է
այն յերդումը, վորը տա տարի առաջ արսասանել եր Լենինի դա-
գաղի մոտ: Յեվ այդ գիտեցին ԽՍՀՄ բոլոր աշխատավորները,
և այդ գիտեր համաշխարհային հեղափոխական պրոլետարիատը:
Դեպի մեր առաջնորդի դուստր, ժայռի նման հանդիստ կեր-
պարանքը գլորվում էին սիրո և վստահութեան ալիքները, գլոր-
վում էին այն համոզմունքի ալիքները, վոր այնտեղ՝ Լենինի դամ-
բարանի վրա հավաքվել է ապագա հաղթական համաշխարհային
հեղափոխութեան շտաբը:

2850

9 (47)

M-14